

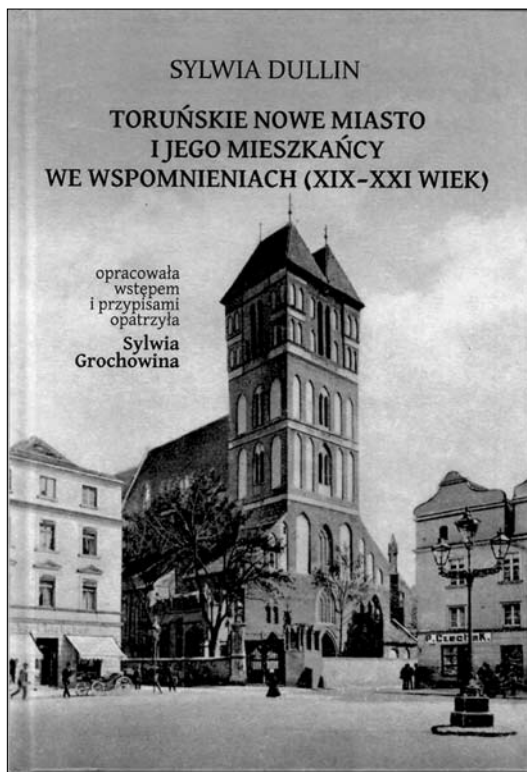
WARTE PRZECZYTANIA

Sylwia Dullin, *Toruńskie Nowe Miasto i jego mieszkańcy we wspomnieniach (XIX–XXI wiek)*, opracowała, wstępem i przypisami opatrzyła Sylwia Grochowina, Biblioteka Fundacji „Archiwum Pomorskie Armii Krajowej”, Toruń 2018, ss. 178

Nakładem Biblioteki Fundacji ukazały się niezwykle interesujące wspomnienia torunianki Sylwii Dullin, w naukowym opracowaniu dr hab. Sylwii Grochowiny, prof. UMK.

Urodzona w 1930 r. Sylwia Dullin od ponad 87 lat mieszka przy Rynku Nowomiejskim 1 w Toruniu, w kamienicy zakupionej w 1904 r. przez jej dziadków, Pelagię i Antoniego Czechaków. Książka daje czytelnikowi okazję do prześledzenia funkcjonowania toruńskiego Nowego Miasta oraz poznania życia jego mieszkańców na przestrzeni dziejów. Autorka wykorzystuje swoje osobiste wspomnienia, ale także opisuje wydarzenia z przeszłości, o których opowiedzieli jej członkowie rodziny, przekazując wiedzę o nich w obrębie kilku pokoleń, obejmujące okres jeszcze czasu zaboru pruskiego, bo początek XX w. Jak pisze we wstępie Sylwia Grochowina: „Na tle kolejnych historycznych wydarzeń autorka, będąca uważną obserwatorką codzienności, wprowadza czytelnika w klimat życia rodzinnego, kreśli barwne postacie swoich krewnych, znajomych i jednocześnie pokazuje toruńskie Nowe Miasto wraz z jego mieszkańcami”.

Książkę rozpoczyna krótki wstęp zatytułowany *Kilka*

słów o autorce, w którym autorka przedstawia swój życiorys. Wspomnienia zostały podzielone na cztery główne części z uwzględnieniem kryterium chronologicznego: Część pierwsza: *Toruński Rynek Nowomiejski w pamięci mojej i moich bliskich do wybuchu II wojny światowej*, gdzie m.in. poznajemy historię prababci autorki, Pauliny Winiarskiej, zaangażowanej w pomoc dla powstania styczniowego, oraz przełomowy moment powrotu Torunia do wolnej Polski w 1920 r. *Spacer nowomiejskimi ulicami Torunia do roku 1939* to druga część, w której autorka opisuje poszczególne ulice, historię znajdujących się na nich budynków oraz ich mieszkańców. *Pod niemiecką okupacją 1939–1945* poświęcone jest bolesnym doświadczeniom drugiej wojny światowej, m.in. aresztowaniu w październiku 1939 r. ojca autorki i osadzeniu go w Forcie VII, a potem w obozach koncentracyjnych. Ostatnia część, *Od Polski Ludowej do wolnej Polski*, przedstawia codzienność powojenną w komunistycznej Polsce oraz przemiany społeczno-polityczne i gospodarcze po 1989 r.

Otrzymujemy historię wielopokoleniowej rodziny ze sfer kupieckich, nauczycielskich i wojskowych, wpisującą się w kontekst zarówno dziejów społeczności lokalnej, jak i narodu.

Autorka zapewnia nam żywą i plastyczną narrację, rzeczowe, czasem sentymentalne, ale i humorystyczne opisy. We wstępie Sylwia Grochowina pisze: „Sposób narracji przekonuje szczerością i autentyzmem, a jej fenomenalna pamięć i dbałość o szczegóły sprawiły, że w spisanych wspomnieniach zostały utrwalone najbardziej ulotne elementy życia codziennego mieszkańców toruńskiego Nowego Miasta, takie jak: tradycje, obyczaje, moda, rozrywki, dziecięce zabawy, handel, sztuka kulinarna, domowe obowiązki, obchody świąt kościelnych i państwowych. Są to szczegóły, których historyk czy pasjonat przeszłości nie znajdzie w archiwalnej dokumentacji”.

Wspomnienia są bogato ilustrowane około 70 fotografiami z rodzinnego archiwum, pochodzących także z XIX w. „Jest to dodatkowe, niezwykle cenne i atrakcyjne źródło do poznania przeszłości, wizualny zapis historii ludzi i miejsc” – zauważa autorka wstępu.

Wspomnienia zostały poddane naukowemu opracowaniu poprzez opatrzenie obszernymi przypisami, zawierającymi objaśnienia nazwisk, mało znanych pojęć oraz komentarze do przywoływanych przez autorkę wydarzeń. Przypisy powstały w oparciu o dostępną literaturę przedmiotu oraz liczne wydawnictwa encyklopedyczne i słownikowe.

Jak pisze Sylwia Grochowina: „Publikacja należy do pisarstwa autobiograficznego i jest częścią składową historii prywatnej, i wpisuje się w prowadzone współcześnie badania nad kulturą pamięci i pamięcią historyczną. To właśnie dzięki wspomnieniom zyskujemy nową perspektywę patrzenia na przeszłość”.

Książka zawiera spis ilustracji, streszczenia w językach niemieckim i angielskim oraz indeksy nazwisk i nazw geograficznych.

Jest to niewątpliwie lektura obowiązkowa dla mieszkańców Torunia i wszystkich osób zainteresowanych historią naszego pięknego miasta.

Dorota Kromp